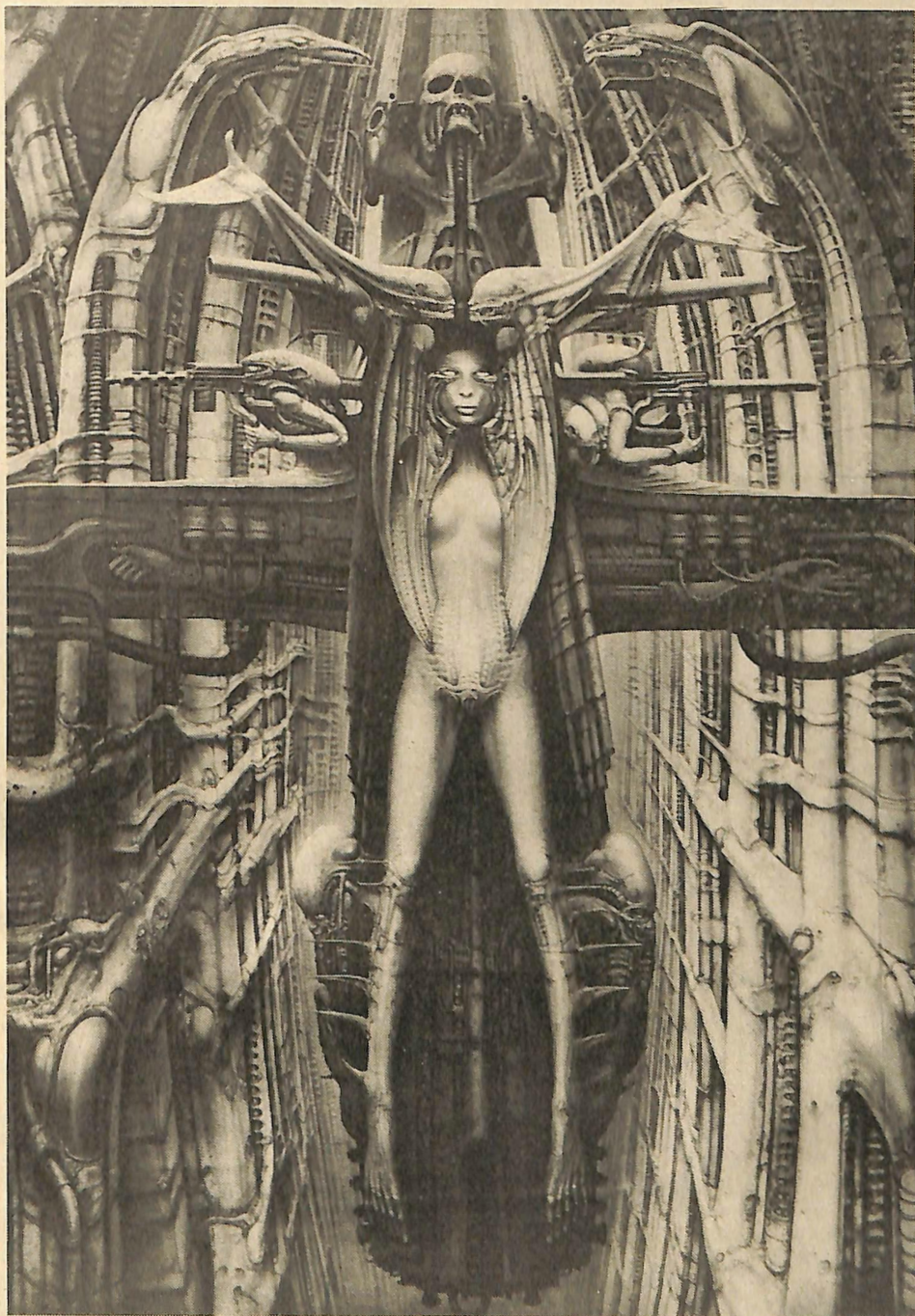

De algemene eerbaarheid

Enkele weken geleden ben ik naar Deep Throat gegaan. In een klein zaaltje in Amsterdam met de keurige 49 zetels van Van Agt.

„Een pornografische film”, zegt de rechter in Maastricht, „Schokkend voor de Eerbaarheid”. „Een pornografische film”, zegt de officier van justitie in Amsterdam, „regelrecht tegen de emancipatie van de vrouw”.

En de rechter in Amsterdam weet er geen raad mee. Volgens hem moet er eerst maar eens een onderzoek gehouden worden naar wat een groot gedeelte van het Nederlands publiek als schokkend voor de eerbaarheid ervaart.

Hiebij vallen vanuit juridische gezichtshoek best wel een paar kanttekeningen te plaatsen. Maar een even groot vraagteken moet je plaatsen of het juist en mogelijk is met een doorsnee van de publieke opinie, te meten of de eerbaarheid geschokt wordt bij de vertoning van een film.

Ik wil niet beweren dat het begrip „eerbaarheid” niet bestaat. Met het normbesef dat iemand heeft, met de waarden die hij of zij heeft opgebouwd, kan iemand tot op zijn bodem gekrenkt worden.

Een film waarin allerlei folterwerktuigen gehanteerd worden, ervaar ik als kwetsend (waarbij de vraag of dit in een sexfilm gebeurt of in een oorlogsfilm eigenlijk niet ter zake doet).

Maar in die situatie waarin ik mij gekwetst voel, een situatie die „schokkend is voor mijn eerbaarheid”, is het ook mijn zaak wat ik ermee doe, in afweer gaan of misschien in discussie met mijn eigen normen.

Zeker, als ik tegen mijn zin met die „oneerbaarheid” gekonfronteerd word zal ik daar tegen protesteren, maar geen mens zal durven beweren dat het zitten in een bioscoop waarbij de platen buiten de aard van het gebeuren binnen bekend maken niet vrijwillig gebeurt.

Een ander punt is die publieke opinie. Niemand staat los van zijn omgeving. Juist in contact met anderen toets je voortdurend je normen. Maar de stelling dat eerbaarheid en dus ook het gekwetst worden, onderworpen kan zijn aan een grootste gemene deler gaat volledig voorbij aan het feit dat normen en waarden niet zweven in vage gebieden of dat nu Rotterdam of Bunschoten is, maar dat het de overwegingen zijn van ieder afzonderlijk mens waarmee hij zijn doen en laten bepaalt.

Het is dan ook een misvatting te menen dat de doorsnee van een Gijsen in Roermond en een humanist in Amsterdam samen met de 1500 andere Nederlanders in de steekproef tot enig bruikbaar instrument leidt om de gekwetstheid van een algemene eerbaarheid te meten.

Overigens, maar dat is dan alleen voor de rechter in Amsterdam: ik voelde me door Deep Throat niet gekwetst, ik heb me zelfs héél soms geamuseerd.

P.B.

In deze Humanist

- De geestelijke nalatenschap van de Duitse wijsgeer Ernst Bloch wordt besproken door Peter Krug op pag. 4 en 5.
- In de brieven-rubriek antwoordt Ila Schoutsen Len de Schipper: Vrij of Vogelvrij? pag. 7.
- Een kookboek is bij Abal verkrijgbaar. Ook een vorm van ontwikkelingshulp; Cora Ouwelen op pag. 3.
- Onverdraagzame Christenen slaagden er in, de bouw van een crematorium door middel van juridische manipulaties te vertragen. Pag. 3 - 4.
- Rob Tielman schrijft over de verschillende manieren, waarop ons Verbond naar buiten treedt. Pag. 8.

De vergadering van 21 oktober leverde een volle bak op: een bijna compleet hoofdbestuur, veel staf, en veel gasten. Deze laatste komen nog nader ter sprake.

Er waren drie onderwerpen waarbij nagegaan moest worden of er een verklaring over moest worden uitgegeven. Een ervan was Zuid-Afrika: de verharding van de apartheid daar. De gemeenschap Lochem attendeerde hier onder andere op. Tegen die apartheid is al eerder een verklaring uitgegeven (namelijk op 2-4-1960). Het leek niet nodig om die voor een Nederlands publiek - want daar zou het wel op neer komen - te herhalen. Daarom is het middel van een protesttelegram bij de Zuidafrikaanse ambassadeur ter hand genomen. Dat komt dan tenminste nog bij de regering in Pretoria terecht.

Het volgende was de dienstweigeraarszaak Slooff, die wel wordt vergeleken met de zaak Vellekoop van enkele jaren geleden. Uit Leiden werden wij hierop geattendeerd. Wij kunnen hier direct niet veel loen omdat duidelijk lijkt dat S. ook bij wetswijziging veroordeeld zou worden. Defensie vindt dit kennelijk ook, daarom wordt er waarschijnlijk vervolgd.

Maar Slooff heeft zich niet sterk verweerd; als hij onze bijstand wil hebben dan kunnen we hem op dit punt wellicht wat helpen. Dit wordt nagegaan.

En dan was er natuurlijk het onderwerp terrorisme en zijn bestrijding, met name in Duitsland. Er wordt nagegaan of over deze kwestie een verklaring moet worden uitgegeven, waarvoor dan volgende keer een tekst aanwezig zou moeten zijn.

Nu de onderwerpen met de gasten.

De meeste gasten waren er voor het onderwerp **geestelijke verzorging in ziekenhuizen**.

Allereerst was er raadsman Van der Hulle met zijn rapport hierover, dat laat zien dat er grote vooruitgang is geboekt op dat front (inderdaad een front).

Dan was er oud-raadsman C. Schonk, nog steeds lid van de commissie geestelijke verzorging van de Nationale Ziekenhuis Raad, vanwege het H.V.

Mevrouw Goldschmidt is inmiddels ook in het bestuur gekomen van de Vereniging voor Geestelijk Verzorger in Ziekenhuizen, die helemaal een kerkelijk onder-ons was.

Mevrouw Goldschmidt was ter vergadering aanwezig evenals nog enkele leden van onze eigen begeleidingscommissie voor de geestelijke verzorging in zieken- en bejaardenhuizen, de dames van der Schaaf en Van der Vos, de laatste namens de H.S.H.B.

Uit deze opsomming blijkt dat we wel centraal zijn doorgedrongen tot domeinen waar eerder alleen de kerken toegang toe hadden.

Uit een overzicht van beschikbare posten bij ziekenhuizen bleek dat er de laatste tijd nog al wat waren bijgekomen (totaal thans 26 voor ziekenhuizen en verpleegtehuizen, de meeste deeltijds); zulks ondanks dat bijna elk ziekenhuis een verovering apart is, zoals dat aan een front nu eenmaal is.

Zorg is niettemin om voldoende 'aanvoer' van kwaliteitss.g.v.ers te krijgen, hetgeen dan weer een beroep doet op het Humanistisch Opleidings Instituut.

Zorg is ook dat sommige ziekenhuizen niet op onze arbeidsrechtelijke regelingen in willen gaan; we nemen aan dat dit overgangszorgen zijn.

Een beetje zorgelijk is ook dat humanisten zelf in ziekenhuisbesturen niet altijd oog hebben voor het belang van de g.v., en dan ook niet zo waakzaam zijn.

De praktijk is dat als de geestelijke verzorging eenmaal loopt, die steeds ook de behoefte eraan onthult!

De laatste gast was de centraal raadsman Justitie, Uitenbogaard. Een kwart van de gedetineerden blijkt steeds weer de voorkeur te geven aan onze dienst voor de geestelijke verzorging. Deze breidt zich dan ook, ondanks weerstanden die ook hier bestaan, uit; hij omvat thans 18 man. Hierdoor moesten allerlei punten van intern functioneren weer eens in de aandacht komen.

De centraal raadsman zette uiteen hoe men het werkoverleg regelt en de scholing gaande houdt; en dat men wegen zoekt om het cliëntenbestand te beperken tot hen die het niet louter om het verzetje te doen is. Hoewel het belang van dat verzetje op zichzelf niet wordt ontkend moet voor een nog steeds onderbezette dienst toch gelden dat dit geen te groot beslag mag leggen op de beschikbare tijd.

Wichers

Chaufeurs van touringcars hebben altijd alleen maar een voornaam. Zodra de bus van de startplaats vertrokken is, klinkt het door de microfoon: „Goede morgen, dames en heren, mijn naam is Jan.” Of Joop of Bert. Het gezelschap antwoordt dan: „Goede morgen, Jan,” opgewekt, want ze zijn een dagje uit en in een feestelijke stemming. Het vaste ritueel. Mijn vriendin en ik moesten daar in 't begin, toen we pas bustochten maakten met onze bejaardenclub, enorm aan wennen. We blijven dan ook nog steeds hardnekkig „meneer” zeggen, maar omdat we overigens goedlachs zijn en geïnteresseerd in de uitleg, die de chauffeurs onderweg plegen te geven, wordt ons dat door de Jannen en Pieten niet aangerekend.

Deze keer hadden we Peet. Op een stralende dag in oktober was het zijn taak, om onze club door drie provincies te voeren: Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht, met 's morgens koffie met cake, tussen de middag een warme lunch, 's middags een kopje thee en tussendoor nog een bezoek aan Gouda.

Dat Peet een merkwaardige sarcastische man was, die het met het mensdom bar slecht getroffen had, merkte ik al meteen, terwijl onze mensen nog de bus instapten. Hij vertelde me onmiddellijk, dat de mensen tegenwoordig niets meer voor elkaar overhebben en hij staafde zijn beweringen met talloze voorbeelden uit zijn praktijk van brutale „zogenaamde dames en heren” en hoe hij die snedig had afgetroefd. Geen zonnig baasje, maar, de dag was nog jong. Hij kon nog wel bijdraaien.

„Meid, wat een rotvent,” fluisterde mijn vriendin me toe, toen we voor de koffie uitstapten. Als organisatrice van de tocht had zij de hele tijd vooraan in de bus naast hem gezeten. „Hij doet niets als kankeren,” berichtte ze, „wat ik ook zeg, ik krijg alleen maar sarcastische antwoorden.”

Ondertussen hielpen we de mensen uit de bus, die allemaal enthousiast waren over de prachtige tocht en vol lof over de uitleg van Peet. Zijns ondanks had hij zo hier en daar wat verteld, hij was uitgebreid gestopt voor het kasteel Haarzuylens, allemaal fijn, maar daar tussendoor had hij ons deelgenoot gemaakt van zijn persoonlijke zeer denigrerende opvattingen over de handel en wandel van de regering, de W.W., die er uitsluitend was voor de profiteurs en de werkloosheid, die hij afdeed met: „wie niet werkt, zal ook niet eten”.

In de bus waren er een groot aantal bijna ontploft, maar ach ja, de natuur was mooi en de zon scheen en we lieten ons plezier niet bederven door zo'n man. En terwijl de clubleden uitstapten, tevreden, gezellig op de koffie aan, kwam Peet naast me staan en zei somber: „Och ja, de mensen zien het niet, hè, het mooie in de natuur. Ze hebben er geen oog voor.”

Gouda mochten we niet in van hem. Hij kon er z'n bus niet kwijt. Onzin natuurlijk, maar hij had er geen zin in, zoals hij ons ook veel te laat afleverde voor de lunch, om ons op deze manier het kopje thee 's middags door de neus te kunnen boren.

Mijn vriendin was laaiend van nijd. „Je kan de mensen toch niet van drie tot zes in een autobus laten zitten,” brieste ze. „En dan met dit mooie weer! We moeten even de benen strekken!” Goed, na veel strijd met Peet werd het de uitspanning van de Pyramide van Austerlitz. Het bos was schitterend in de herfstzon. We genoten van de wandeling na de thee. Maar Peet had haast. Niet te lang wandelen, want hij moest op tijd in Amsterdam terug zijn voor de repetitie van het fanfarecorps, waar hij in speelde. Treurnis, denk ik, op een grote zware omfloerste trom.

's Avonds was ik volslagen uitgevloerd. Mijn vriendin ook. We konden niet meer. Het dagje Peet zal ons nog lang heugen.

Ans Spigt

(Bij de voorplaat)

Een symbolisch, bijna surrealistisch aandoende schepping van de in 1940 geboren Zwitserse kunstenaar H. R. Giger.

In de herfst lijkt alles afgestorven, maar dood en leven zijn onverbrekkelijk met elkaar verbonden. Het een bestaat niet zonder de ander.

Behalve litho's, tekeningen en schilderijen vervaardigt Giger ook platenhoezen voor popgroepen en verleent artistieke medewerking aan filmproducties zoals bijv. „Passage” (1972), „High” (1967), „Heimkiller” e.a.

Het origineel van deze afbeelding hangt in Galerie Kamp op het Rokin te A'dam; een reproductie is als poster nr. 5346 in de boekhandel verkrijgbaar of bij Verkerke reproducties b.v. te Bennekom.

HET VRIJE WOORD EN HUMANIST

In Brabant groeïende behoefte aan vormingsleid(st)ers voor het Humanistisch Vormings On- derwijs (HVO)

Na een paar jaar hard werken is de werkgroep hvo er in geslaagd om bij een aantal oudercommissies belangstelling te wekken voor het hvo.

Bovendien zijn meerdere gemeentebesturen er toe over gegaan een vergoeding te verlenen voor de uren.

Tot voor kort bleek dit bijna onmogelijk. Voor ouders van kinderen van openbare en daarmee te vergelijken basisscholen gaat nu in het katholieke zuiden een mogelijkheid tussen godsdienstige en humanistische geestelijke vorming ontstaan. De werkgroep wil daarom in Breda een applicatiekursus organiseren om aan de te verwachte aanvragen te voldoen.

Helaas heeft men moeten besluiten om de cursus uit te stellen tot januari 1978, omdat zich nog niet voldoende cursisten hebben aangemeld.

Vindt u de geestelijke vorming van kinderen ook belangrijk en acht u zich in staat dit na een opleiding te geven, stuurt u dan een briefje naar het humanistisch vormingsonderwijs, Ginnekenweg 350, Breda, of belt u naar het centraal bureau (030 - 318145); we zullen u graag van nadere informatie voorzien.

Wieberen Koopmans

N.B. Misschien kent u iemand die nog geen lid is van het Humanistisch Verbond, maar wel interesse heeft in dit werk.

Belgische en Nederlandse voorzitters ontmoeten elkaar regelmatig

Het Belgische en het Nederlandse Humanistisch Verbond hebben allebei een nieuwe voorzitter.

Walter Matthijs en Rob Tielman hebben afgesproken dat zij elkaar regelmatig zullen ontmoeten teneinde de samenwerking tussen beide Verbonden te versterken.

In beide landen bestaan veel gemeenschappelijke problemen.

Samenwerking wordt nagestreefd op het gebied van radio- en televisie-uitzendingen, de verspreiding van humanistische

boeken, tijdschriften en brochures, de versterking van de rol van het humanisme in het onderwijs, de humanistische ontwikkelingssamenwerking, en dergelijke.

Zo is bijvoorbeeld enige tijd geleden een uitzending van het Belgische Humanistisch Verbond over de macht van de Christelijke Volkspartij verboden door de BRT en heeft het Nederlandse Humanistisch Verbond aangeboden daar in eigen zendtijd aandacht aan te besteden.

Middels „Het Vrije Woord” en „Humanist” zullen de leden van beide H.V.'s van de samenwerking op de hoogte worden gehouden.

Crematie en verdraagzaamheid

Sinds de rooms-katholieke kerk in 1963 al haar verzet tegen lijkverbranding heeft laten varen, steeg in Nederland het aantal crematies bij dit kerkgenootschap met sprongen. Ook was er duidelijk een z.g. halo-effect merkbaar bij niet-katholieken, maar één groep streng-rechtzinnige protestanten in ons land blijft zich met hand en tand tegen „heidense” dodenbezorging verzetten.

Dat heeft men op Walcheren pijnlijk ervaren, ondanks de nu reeds 8 jaar oude wettelijke gelijkstelling van begraven en cremeren. Op grond van deze gelijkstelling kunnen er geen belemmeringen meer tegen de bouw van een crematorium worden aangevoerd.

Toch hebben enkele inwoners van Middelburg kans gezien, bezwaar te maken tegen de oprichting van een crematorium op de algemene begraafplaats, door een beroep te doen op . . . planologische overwegingen.

In Crematienieuws, het orgaan van de Koninklijke Vereniging voor Facultatieve Crematie, van sept. 1977 brengt P. C. Boone hierover verslag uit onder de titel „De les van Middelburg”, waarin hij o.a. opmerkt:

Duidelijk was dat de bezwaarden aanhangers zijn van een kleine godsdienstige groepering die, nog steeds, zich fel verzet

(Lees door op pag. 4)

Aartappel en kiribat Informatief kookboek

ABAL

Aartappel en kiribat

Ceylonees koken en eten

door EILEEN CANDAPPA en HARRY HAAS

Het nuttige met het aangename verenigd
De Stichting Wereldmarkt, een organisatie die zich beweegt op het gebied van culturele uitwisseling en edukatie, heeft in samenwerking met de Stichting ABAL een informatief Ceylonees kookboek het licht doen zien: „Aartappel en Kiribat”. Naast allerhande recepten uit de keukens van Sri Lanka treft men in het boekje vele artikeltjes aan, waarin onder andere informatie wordt verstrekt over de historie van het thee- en kruideneiland tot op de dag van vandaag, alsmede over het ontstaan van en de reden voor bepaalde eetgewoonten en voedselgebruik.

Het boekje telt 128 bladzijden en kost f 8,50 (inkl. verzendkosten).

Heeft u belangstelling?

Stort dan f 8,50 op gironummer 131.500 van ABAL, Den Haag, onder vermelding van „kookboek”. Na ontvangst van uw girokaart wordt het boekje direct aan u afgezonden.

Cora Ouweleen

Stichting ABAL, Huygenspark 37, Den Haag. Tel: 070-882265

tegen de zich uitbreidende crematiepraktijk.

Uiteraard heeft de gemeenteraad van Middelburg de ingebrachte bezwaren zorgvuldig overwogen met de op 26 juli 1976 getrokken conclusie dat, bij realisering van de ter inzage gelegde plannen, een zo minniem belang zou worden geschaad, dat honoreren van de ingebrachte bezwaren een veel groter belang in gevaar zou brengen. Op de genoemde datum verklaarde de raad der gemeente Middelburg de ingebrachte bezwaren dan ook ongegrond, waarna het bestemmingsplan werd vastgesteld.

De bezwaarders zagen echter kans via Ge-deputeerde Staten en later zelfs via de afdeling rechtspraak van de Raad van State de goedkeuring van het bestemmingsplan ernstig te vertragen.

Gelukkig nam deze Raad geen schorsingsbesluit, want dan zou de bouw van het crematorium door een beroepsprocedure bij de Kroon niet één jaar maar een aantal jaren zijn vertraagd.

De heer Boone: „Die zeer kleine minderheid wordt in haar eigen verlangens ten aanzien van dodenbezorging geen strobreed in de weg gelegd. Dit is n.l. het bedenkelijke van de bezwaren die hier aan de orde zijn: nog steeds wordt getracht de gedachte ingang te doen vinden als zouden de voorstanders van crematie andersdenkenden in hun geweten aantasten”. Regelmatig wordt gewezen op een uitspraak van Abraham Kuiper – gedaan bij de oprichting van de Vereniging voor Facultatieve Crematie in 1874 – dat het streven van de voorstanders van lijfverbranding uiteindelijk zou moeten uitlopen in een verbod van begraven en in crematiedwang.”

Blijkbaar is het zelfs in 1977 nodig om fel te protesteren tegen een dergelijke strijdmethode. In dit opzicht vinden voorstanders van crematie humanisten naast zich staan, ongeacht de wijze van dodenbezorging die zij voor zichzelf en hun familie kiezen. Verdraagzaamheid en respect voor hen die anders kiezen, de geestelijke vrijheid om eigen geweten te volgen – het zijn voor humanisten overbekende klanken. De neiging om een parallel met euthanasie en abortus te trekken is zeer groot: ook

hier tracht een minderheidsgroep zijn wil aan de meerderheid op te leggen.

„Niet in onze kring bestaat gebrek aan verdraagzaamheid, maar in een kleine godsdienstige groep, die eigen opvattingen wil verheffen tot algemene geldigheid” zegt de schrijver van genoemd artikel.

Hoe zij dat doen, blijkt uit hun antwoord aan de president van de Raad van State op de zitting van 24 febr. 1977. De president van de afdeling Rechtspraak toonde veel respect voor ieders geweten, maar stelde toch de hamvraag:

„Dient het eigen geweten dan zonder meer toepasbaar te worden verklaard voor een ieder?”

Het antwoord was letterlijk:

„Wat God mij verboden heeft is algemeen geldend.”

De conclusie van de Raad van State luidde tenslotte, dat de bezwaren in wezen gericht zijn tegen de door de wetgever erkende vorm van lijfbezorging door crematie. Een citaat: *Uit gegevens die ter zitting zijn verstrekt, blijkt dat de voorgenomen bouw tegemoet komt aan de wensen van een belangrijk deel van de bevolking in het betrokken gebied.*

Onder deze omstandigheden valt het na-deel dat verzoekers zullen lijden door de onmiddellijke uitvoering van het aangevochten besluit niet als onevenredig aan te merken in verhouding tot het door een zodanige uitvoering te dienen belang”.

Op 15 maart 1977 werd het verzoek om toepassing van artikel 80 van de wet op de Raad van State afgewezen.

Twee redenen tot voldoening.

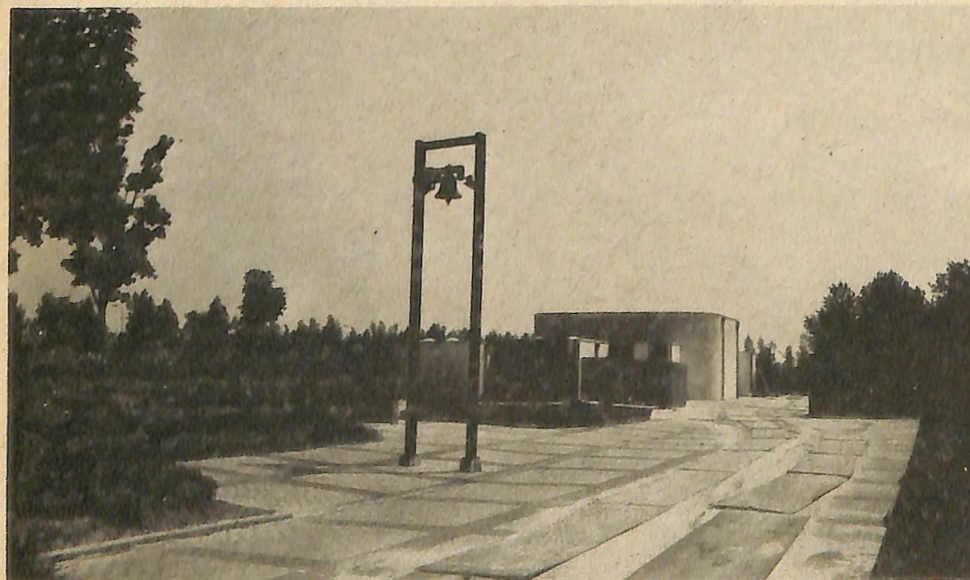
Met de bouw van een crematorium in Middelburg is inmiddels begonnen.

In een democratie vindt ook in het bestuurlijke vlak in alle geledingen, afweging van belangen plaats.

Toch dienen de voorstanders van crematie niet te gemakkelijk te stellen dat met de wettelijke gelijkstelling tussen begraven en cremeren alle hindernissen zijn overwonnen. De verdraagzaamheid heeft nog niet in alle kringen gezegevierd.

A.Wd.

De (begraaf)plaats te Middelburg, waar de bouw van een crematorium door religieuze oorzaken ernstig werd vertraagd.

De filosofie van het

Op 4 augustus overleed in Tübingen op 92-jarige filosoof Ernst Bloch. Gevlucht voor het n in de Verenigde Staten door en vestigde zich n tot hoogleraar in de wijsbegeerte werd beno. De toenemende onvrijheid in de DDR, waar onmogelijk werd gemaakt, bracht Bloch ert verrees, de DDR de rug toe te keren. Hij kreeg raat aangeboden, een enigszins paradoxale kapitalistische systeem nooit verborgen had en ondogmatisch, onorthodox karakter beh. In tegenstelling tot het huidige cultuurpessi bewapeningswedloop, het toenemend terrori ondanks alles een optimistische toekomstve. Het lijkt wenselijk om temidden van dat som horen van een man, die de hoop op een betere hij zelf aan verschrikkingen heeft gezien en denkebeelden de afgelopen maanden weer v

Bloch kan beschouwd worden als een late epigoon van de Verlichting, vol vertrouwen in de mens, die eens de feilen en gebreken van de oude samenleving zal kunnen overwinnen.

Zijn visie op mens en maatschappij wordt gedragen door een messianistisch geloof in de toekomst, door een utopisme, dat in zijn denken een veel sterker accent krijgt dan in de ideologie van zijn leermeester Marx. Dit geloof in de utopie is de kern van Blochs werk „Geist der Utopie”.

De belangrijkste publikatie uit zijn omvangrijke oeuvre is ongetwijfeld het lijvige boekwerk „Das Prinzip Hoffnung”¹⁾. Blochs „hoop” is niet slechts een vage verwachting, maar geeft ook uitdrukking aan de onvrede met het heden en aan het geloof, dat mens en maatschappij veranderbaar zijn. Hoop en utopie zijn dan ook nauw met elkaar verweven. Bloch beschouwt de hoop als de meest fundamentele menselijke eigenschap. De hoop is de tegenpool van de angst. De hoop is ook de motor der geschiedenis.

Het geloof der ketters

Tegenover het pessimisme en nihilisme van vele naoorlogse existentialisten (Bloch noemde Heidegger met enig recht „Professor Angst und Sorge”!) plaatst Bloch zijn geloof aan de creatieve mens, die in staat is een menswaardige samenleving op te bouwen. Niet alleen de existentialisten, maar evenzeer onheilsprofeten als Spengler (de schrijver van „Der Untergang des Abendlandes”) en Toynbee treft hij met zijn kritiek. Ook Freud met zijn aandacht voor het onbewuste in de menselijke psyche vindt in de ogen van deze marxistische Verlichtingsfilosoof geen genade.

Te veel heeft de filosofie zich tot nu toe op het verleden gericht meent Bloch. Wij kunnen leren van het verleden, maar dit verleden kan nimmer richtsnoer zijn zomin als de werkelijkheid van het heden aanvaard kan worden: „Dat wat is kan niet waar zijn”. Begrippen als hoop, droom, mogelijkheid en utopie staan in Blochs denken centraal.

Voor Bloch zijn de grote geestelijke voortrekkers de revolutionaire utopisten, de ketters, die de oude tradities vernietigden

optimisme

ge leeftijd de bekende Duits-Joodse marxistisch-national-socialisme, bracht hij de oorlogsjaren a de oorlog in Oost-Duitsland waar hij in Leipzig emd.

hem op den duur het doceren en publiceren e in 1961, het jaar waarin de Berlijnse muur in West-Duitsland, in Tübingen, een professituatie voor een marxist, die zijn afkeer van het gehouden. Blochs marxisme heeft echter altijd bouden.

misme, mede veroorzaakt door de groeiende sme en het dreigend energietekort, geeft Bloch rwachting.

bere perspectief ook eens het geluid te laten wereld nooit verloren heeft—ondanks alles wat gehoord. Ook in kerkelijke kringen hebben zijn el aandacht gekregen.

Red.

en de weg wezen naar een nieuwe samenleving, revolutionairen als Spartacus, Münzer en Babeuf. Met Thomas Münzer begon omstreeks 1520 de beweging der wederdopers, die de doop van volwassenen verplicht stelden, zich op innerlijke verlichting beriepen en in de bijbel communistische opvattingen meenden te ontdekken. Zowel bij de katholieke kerk als bij de conservatieve hervormer Luther vonden zij felle bestrijding, ook al omdat Thomas Münzer de boeren tot opstand aanzette. In 1525 werden hij en zijn volgelingen door de Duitse vorsten verslagen, waarna Münzer zijn revolutionaire ideeën met de dood moest bekopen. Aan hem wijdde Bloch zijn boek „Thomas Münzer als Theologe der Revolution” (1921, ook in het Nederlands vertaald).

Gevaren van het utopisme

Onvermijdelijk doemt de vraag op of Bloch wel voldoende het feit heeft onderkend, dat vele gewelddadige revoluties eindigden in een nieuwe tirannie. Ook het utopisme kan, als het politiek gestalte krijgt, tenslotte onttaarden in geweld en terreur. Bloch zelf heeft er op gewezen dat het verlangen naar solidariteit en gemeenschapszin een geperverteerde, demonische vorm kreeg in het nationaal-socialisme. Maar ook een utopisme, dat meent de historische wetten te doorgronden, kan onttaarden in een heilsleer, die het individu ondergeschikt maakt aan wat men als de onvermijdelijke gang der geschiedenis beschouwt.

In zijn bekende boek „The open society and its enemies” (Ned. vert. „De vrije samenleving en haar vijanden”, 1950) heeft de Oostenrijks-Engelse filosoof Karl Popper gewezen op het gevaar van allerlei filosofische en politieke theorieën, die ervan uitgaan, dat in de geschiedenis een bepaalde wetmatigheid valt te ontdekken. Vooral Plato, Hegel en Marx zag hij als de geestelijke vaders van dergelijke opvattingen en theorieën, die moeten leiden tot het totalitarisme.

De aanhangers van deze politieke ideeën menen de toekomst te kennen, denken de ontwikkeling in handen te kunnen nemen, hetgeen onvermijdelijk leidt tot onder-

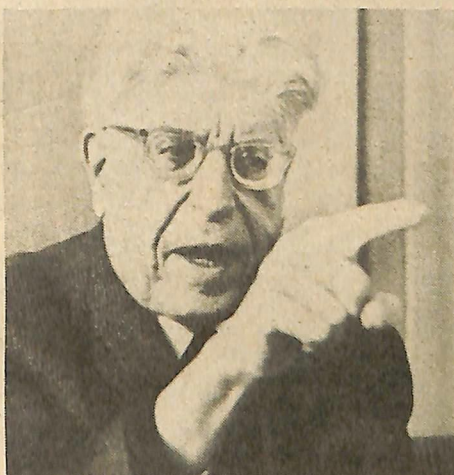
drukking en liquidatie van andersdenkenden en critici. Uiteraard had Popper hier ook het Russische communisme op het oog.

Ook Bloch moest erkennen, dat de dictatuur van het proletariaat in de Sowjet-Unie had geleid tot een bureaucratische dictatuur. Het Russische marxisme is ontaard in een economisch materialisme.

Het marxisme, zoals Bloch dit ziet, beoogt echter het rijk der vrijheid en der gerechtigheid²⁾. Materiële welvaart kan nimmer het enige doel zijn. Bloch begreep echter, dat van de toekomst geen scherp omlijnd beeld valt te geven: de toekomst is nog open. Wel moeten wij pogen ons door een „concrete utopie” te laten inspireren.

Het utopisme als inspirerende kracht

In dit opzicht lopen de opvattingen van Bloch parallel met die van de uitgeweken Poolse filosoof Leszek Kolakowski. In zijn

Ernst Bloch en de utopie

boek „De mens zonder alternatief” merkt deze laatste op:

„Rechts heeft geen utopie nodig, tenminste niet in een conservatieve situatie; voor rechts is het immers essentieel dat men positief tegenover het heden staat, dat immers een feit is en geen utopie... Rechts streeft naar handhaving van de bestaande toestand en niet naar verandering daarvan; rechts heeft geen utopie nodig... Links kan niet van de utopie afzien, want de utopie is ook dan een reële kracht wanneer zij utopie is...”

In ons land heeft prof. Fred Polak in zijn boek „De toekomst is verleden tijd” gewezen op de betekenis van de utopie als stimulerende, inspirerende kracht. Het ontbreken van een toekomstbeeld beschouwde hij als een indicatie dat de cultuur in een crisissituatie verkeert.

In zijn recente boek „Van wetenschap tot utopie” heeft onze geestverwant prof. P. Thoenes eveneens de waarde van de utopie beklemtoond. Noch Polak noch Thoenes gaan echter uit van een marxistisch maatschappijbeeld.

Met erkenning van de gevaren van bepaalde vormen van utopisme moet toch erkend worden, dat bij het ontbreken van een inspirerend toekomstperspectief het menselijk bestaan dreigt te verzanden in een kleurloos conformisme of nihilisme, dat aan het leven iedere kleur en spankracht ontnemt.

Bij Bloch kan men eigenlijk twee soorten utopisme onderscheiden, nl. het sociale utopisme, gericht op opheffing van de economische en sociale nood en het rechts-utopisme, waarin de rechten van het individu en de menselijke waardigheid centraal staan³⁾.

Niet alleen Bloch maar ook de moderne humanist is zich ervan bewust, dat deze twee vormen van utopisme nauw verbonden dienen te zijn. De nood op economisch gebied, de sociale ellende, belemmert een ontplooiing van de menselijke persoonlijkheid, maar een oplossing van de economische problematiek betekent nog niet dat dan automatisch een menswaardige samenleving ontstaat, waarin de menselijke waardigheid en de individuele zelfverwerkelijking gegarandeerd worden.

In een totalitaire staat kunnen alle materiële problemen opgelost zijn zonder dat er gesproken kan worden van een menswaardige samenleving.

Iedere criticus zal moeten erkennen, dat Bloch een indrukwekkend oeuvre heeft nagelaten. Men heeft wel gesproken van „eine letzte deutsche Universalphilosophie”. Ook voor humanisten, die kritisch staan tegenover het marxistisch denkpatroon, dat zijn werk beheerst, blijft Bloch toch een denker van formaat, niet alleen om zijn inspirerend utopisme, maar evenzeer om de bijdrage, die hij heeft geleverd tot de dialoog tussen marxisme, christendom en humanisme⁴⁾.

Peter Krug

Noten

1) In het sept. nr. van „Amersfoortse Stemmen (Int. School voor Wijsbegeerte) wijdt G. M. van Asperen een artikel aan Bloch, getiteld „Ernst Bloch over de hoop”. In hetzelfde nummer trekt H. A. Wage een vergelijking tussen Bloch en P. H. van Moerkerken, de m.i. ondergewaardeerde schrijver van „De gedachte der tijden”, waarin de utopie een belangrijk thema vormt.

2) De meeste marxisten hebben geen oog voor de spanning tussen gelijkheid en vrijheid. Het gelijkheidsstreven gaat meestal gepaard met toenemende centralisering en bureaucratisering van politieke macht. Zie hierover prof. S. W. Couwenberg „Vrijheid of gelijkheid?” Intermediair 5 augustus 1977

3) Vgl. zijn „Naturrecht und menschliche Würde”.

4) Zie hierover ook H. Kimmerle „Overwinning van een alternatief marxisme en christendom bij Ernst Bloch” in „Wending” nr. 8, 1977 en het uitgebreide werk van prof. M. Plattel „De rode en gouden toekomst; de avontuurlijke wijsbegeerte van Ernst Bloch” (Bilthoven, Ambo, 1976).

Humanist

eindredakteur a.i.: Aart Weiland
Gedrukt op kringloop-papier bij
Lumax, Utrecht.

Redactie-adres: Hum. Verbond,
Oude Gracht 152, Utrecht. Tel. (030)
31 81 45.

Abonnementsprijs voor niet-leden:
f 18,- per jaar t.n.v. Humanistische
Pers, postgiro 58, Utrecht.

Een wrede industrie

Een paperback over diverse aspecten van de Nederlandse bio-industrie draagt als titel „Leed eten”.

Wie nu denkt, dat een eenzijdig beeld wordt opgehangen van de wijze waarop met dieren wordt omgegaan alvorens de dood hen uit hun lijden verlost, vergist zich. Eerlijk worden voor- en tegenstanders met hun argumenten aan het woord gelaten.

Toch ontcom je niet aan de indruk, dat de titel leed eten wel degelijk juist is voor een groot aantal vleesprodukten. Met name varkensvlees wordt „gefabricerd” op een wijze, die economisch wel verantwoord is, maar in feite een vorm van dierenmishandeling is.

De doodstrijd, zoals die op pag 86-97 bijv. wordt beschreven, zou je je ergste vijand niet toewensen. Euthanasie voor dieren is er niet bij. Als deze dierenmishandeling echt zou worden aangepakt – dus de oorzaak wegnemen – betekent dat het einde van de intensieve varkenshouderij zoals wij die nu kennen; en waarschijnlijk niet voor deze alleen.

Het einde van de bio-industrie zou werkloosheid betekenen voor ruim 100.000 mensen die direkt of indirect hun boterham in deze bedrijfstak verdienen.

Daarom was op het (vorige) congres van de Partij van de Arbeid de opmerking over 100.000 ontslagen voldoende om alle verontwaardigde geluiden over dierenmishandeling tot zwijgen te brengen . . .

De samenhang met economische en andere aspecten, zoals ontwikkelingshulp, komt duidelijk tot uiting.

Zo wordt o.a. op pag. 195 glashelder aangetoond hoe een beetje minder snoepen en alcohol drinken, en wat meer volkorenbrood eten al een flinke bijdrage levert zowel aan het welzijn van arme volken als van weerloze dieren, om van onze eigen gezondheid maar niet te spreken . . .

Maar de werkloosheid wordt groter door zulke eet- en drinkgewoonten, dát wel.

Transportschade, zo heet het sterven van varkens tijdens het vervoer als gevolg van zwaar letsel.

*„Lief zijn voor dieren”
Bij scharrekippen nog mogelijk, maar niet in de legbatterij...*

Och, eigenlijk is dat met alles het geval, wat gezondheid en welzijn van mens en dier bevordert.

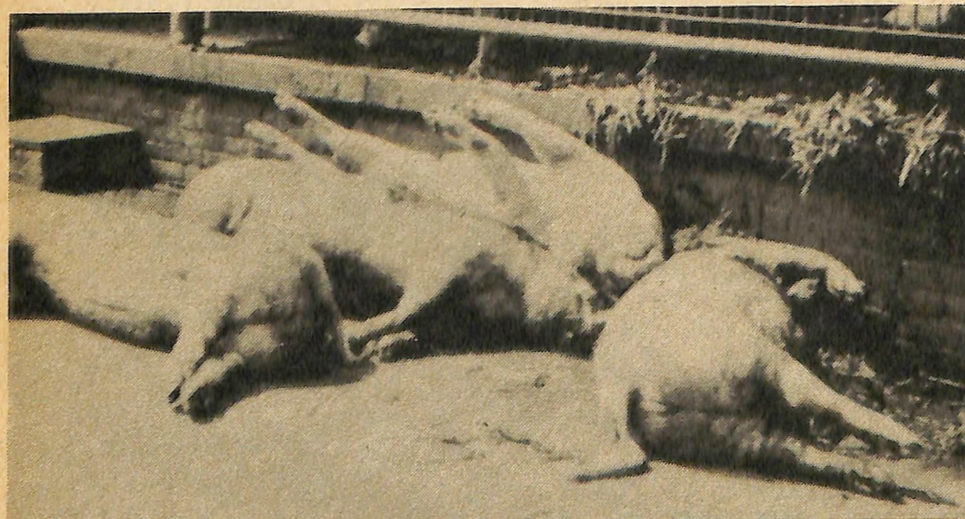
Om terug te keren tot Albert Stol, de samensteller van „Leed eten”: evenals de scharreleieren een onverwacht succes werden door een beroep op het geweten van consumenten kan de ontwikkeling van nieuwe vleessoorten op gang komen.

Omdat de tegenwerking in Nederland groot is, bestaan er plannen om in België – waar open-front-stallen met stro aanwezig zijn – te beginnen met de productie van vlees, afkomstig van z.g. welzijnsvarkens.

Om echter werkelijk een einde te maken aan allerlei afschuwelijke martelingen van dieren zou iedereen vegetariër moeten worden – dat is de conclusie, die zich na lezing van dit uitstekend gedocumenteerde boek bij de lezer opdringt.

A.Wd.

**) Leed Eten, door Albert Stol
Uitg. Agathon, Bussum; f 19,90*

● NIEUWS UIT EN VOOR DE GEMEENSCHAPPEN ●

Bilthoven-de Bilt

Over het onderwerp „School en Maatschappij” spreekt voor deze gemeenschap de heer G. J. Erdsieck op dinsdag 22 november. Plaats: de Doofpot, Jan Steenlaan.

Arnhem

Op woensdag 23 november 1977 in „De Coehoorn”, Coehoornstraat, Arnhem, aanvang 20.00 uur, zal ons Hoofdbestuurslid dr. R. F. W. Diekstra voor ons spreken over:

GROEI DOOR REDE (Rationeel Emotieve Therapie van menselijke problemen). Sekretariaat: Vlaardingenweg 425 - Arnhem - Telefoon 085 - 21 75 68.

Radioprogramma's

Hilversum 1, zondag 9.30-10 uur

zondag 27 november 1977

Honderd jaar vrije religie

Twee weerbarstige dominees braken in november 1877 uit de Ned. Hervormde kerk en vormden de Vrije Gemeente. Een eeuw religie zonder dogma's wordt belicht door Barthold van Ginkel en J. H. Ritzema Bos.
Samenstelling: Casper Vogel

Zondag 4 december 1977

Aktualiteiten vanuit Humanistisch oogpunt

Samenstelling: Rina Spigt

TELEVISIE

Zondag 20 november volgt het derde deel van het TV-programma „Wat drink ik nou helemaal?” waarvan op 6 nov. j.l. het tweede deel werd uitgezonden.

In deze aflevering komt het psychologisch aspect van verslaving aan de orde: Hoe raken mensen verslaafd en wat kunnen we er aan doen?

Gast: G. E. Schaap, directeur van de therapeutische gemeenschap Hoog-Hulle.
Regie: Wouter van Praag.

Zondag 4 december volgt het vierde en laatste programma van deze serie, gewijd aan de toenemende problemen rond het alcoholgebruik.

Ledengroei

In tegenstelling tot de ontwikkeling bij vrijwel alle kerkgenootschappen blijft het ledental van het humanistisch verbond stijgen. Het gaat wel zeer langzaam, maar ook zeer regelmatig. Op 10 oktober j.l. bedroeg het aantal leden 15.133 en het aantal sympathisanten 503.

Vrij of Vogelvrij (II)

Beste Len,

Ik verbaas me over je wereldvreemde 41 jaren, Len. In onze cultuur is de vrouw immers ondergeschikt aan de man. Kijk naar de maatschappelijke achterstelling, duidelijk aantoonbaar in opleidingsnivo; in functies (in aantal, diversiteit én kwaliteit) en in leidinggevende posities, ook binnen het Humanistisch Verbond.

De maatschappelijke achterstelling is aantoonbaar, aanwijsbaar en bij heel veel mannen en vrouwen vaag tot helder bewust.

Ik was twee maanden in Amerika, alleen, met een 2½ pons rugzakje en ik heb niet dat soort gevechten meegemaakt als waar jij over spreekt.

Twee jaar geleden liep ik in 10 dagen rond de Mont Blanc. Men vond me „une femme dynamique” maar niemand heeft me gedwongen iets te doen wat ik niet wou.

Ligt dat nu aan de grotere persoonlijke ruimte in Amerika? Licht dat aan de sportiviteit van bergbeklimmers? Ten dele.

De oplossing waarom je vraagt ligt niet in het wachten op te verlenen privacy. Ik ken slechts vijf mannen die mij uit zich zelf bewust of onbewust psychische ruimte geven. Vijf van de honderden die ik ken. Ik noem ze daarom maar geëmancipeerde mannen. Bij alle anderen neem ik 't initiatief (als ik ze de moeite waard vind) van gelijke waardering van mijn denken en voelen.

De maatschappij van nu, staat veel meer open voor menselijke waarden en emoties, die vroeger vooral aan vrouwen werden toegeschreven. Die openheid uit zich

vooral in waarden. Werkelijke acceptatie van emoties, verankerd in 't onbewuste en uitgedrukt in gedrag, mimiek en taal is nog ver te zoeken. Dat is jammer, want beiden hebben elkaar nodig.

Daarom ligt er voor vrouwen en mannen de taak zich de taal van 't denken én van de emotie eigen te maken en in de plaats te stellen van de traditionele scheiding van emotie (voor de vrouw) en denken (voor de man).

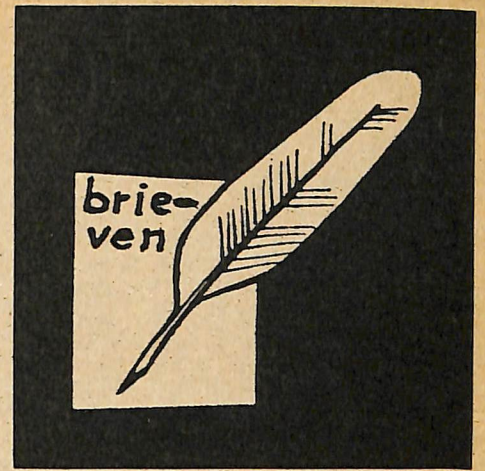
Zijn daar drie generaties voor nodig? Willen we die verandering? Wil de man de le-rij delen met de vrouw?

Intussen ligt de oplossing voor een eenzame en vrije vakantie niet in smoesjes, bedenksels of uiterlijkheden. Het initiatief voor jouw oplossing zul je zelf moeten nemen. Verander 41 jaar van onbewust minder voelen in een sterk bewust + onbewust gevoel van gelijke waarde. Als een man dan in je tentje kruipt merkt ie iemand op, op wie zijn visie van vrouw-als-gebruiksvoorwerp niet past. Het is voor hem even wennen, dat je niet bent als vele anderen en 't is een teleurstelling.

Dus hij geeft niet meteen op. Gun hem de gewenningstijd, maar versterk zijn visie niet via angst, via verdediging of via ja-nee spel. Dat is de oude rolscheiding van „denkende” man verkracht „emotionele” vrouw.

Er is slechts één reactie mogelijk tegen eeuwenoud gebruik. Een reactie vanuit bewust en onbewust onafhankelijke opstelling, vanuit vrijheid en recht in denken en voelen, autonoom.

Amsterdam, Ila Schoutsen

Gedicht of gebed

Het gedicht of gebed op blz. 8 van Humanist van 1-11-77 en dan met name de 2½ laatste regels brachten me tot nadenken.

„Geef me het vermogen iets goeds te zien op onverwachte plaatsen en leer me talenten te ontdekken in mensen, in wie ik dat niet verwacht had, en laat me, o heer, ze dat dan ook eens vertellen.”

„O, heer” is tot daar aan toe in een Humanistenblad. Daar val ik dan ook niet over. Het is, „in mensen, wie ik dat niet verwacht had” wat me de „griepels over de grabbels doet lopen.” Dwz. de dichter (mijnheer Amen, dat is tenminste de ondertekening) stelt zich tegenover iemand en stelt een diagnose, of wel velt een oordeel: dat hij bepaalde dingen niet van hem verwacht. Vanwaar die hoovaardigheid?

En dan, de here beware me, wil hij die persoon ook nog gaan vertellen: „ik verwachtte die talenten niet in je, maar ik heb ze nu toch ontdekt!”

Is dat nu „een beetje lief, niet zuur, prettig in de omgang?” Ik kan me daarbij echt wel wat anders voorstellen.

Haarlem, C. Koning-Stroink

Ondanks of dankzij?

De ongewilde bijdrage van Maarten Luther?

Met enige verwondering lees ik onder de twee voorplaatjes van Humanist 32-20 van November dat Maarten Luther, zij het „ongewild”, heeft bijgedragen aan het geestelijke klimaat, waarin later het echte humanisme kon opbloeien. (A.Wd.)

Naast deze tekst bevindt zich een artikel van R.T met als kop „Politiek?”. Dit artikel noemt de zogenaamde „niet-jood verklaringen”.

De combinatie Maarten Luther en niet-jood verklaringen maakt de verhouding levensovertuiging en politiek duidelijk, omdat daaruit blijkt dat „het” christendom de verwezenlijking van de belangrijkste menselijke opdrachten tegenhoudt in plaats van die te stimuleren.

Laat ik hier opmerken dat het protestantisme vanaf het begin anti-semitisch was ingesteld. Maarten Luther, die in zijn jonge jaren gehoopt had, dat de joden zich zouden bekeren ontpopt zich later als ophitsers tegen de joden. In 1543 eist hij in zijn geschrift „Over de Joden en hun leugens”.

1. dat men hun synagogen of scholen met vuur aansteekt, en wat niet wil branden met aarde bedekt, zodat geen mens daarvan in der eeuwigheid enig overblijfsel zal zien.

2. dat men ook hun huizen op dezelfde wijze afbreekt en vernietigt.

Maarten Luther: antisemiet?

3. dat men hun alle gebedenboekjes en talmoeds ontneme.

4. . . . bij ons christenen moet het jodensmoel niet waardig geacht worden om in onze nabijheid God te noemen, maar wie dat van de joden hoort moet het aan de overheid aangeven of met varkensstront naar hen gooien (let wel: met varkensstront, toppunt van vernedering)

5. dat men de bescherming voor de joden op de openbare weg geheel en al moet opheffen.

6. dat men alle baar geld en kleinoden aan zilver en goud van hen afneemt . . .

7. dat men de jonge sterke joden en jodinnen dorsvlegels, bijlen en spaden in de handen drukt . . . en men hen brood laat verdienen in het zweet hun aanschijns. (H.

J. Kraus, *Kirche und Synagoge*, Hamburg 1961, 45 v.)

Vooruitgang op het gebied van de humaniteit is er niet dankzij het christendom. Hier signaleer ik de traditionele denkfout dat christendom en humanisme „ergens” identiek zijn, omdat beide zich bedienen van eigentijdse wetenschappelijke inzichten.

Was het maar waar. Integendeel, het christendom eet van een tafel, die anderen gedeckt hebben (Franz Overbeck). Kerkhervorming? Geen enkele theologische vernieuwing, hoe revolutionair ook (Luther) heeft een vooruitstrevende kritisch-atheïstische theorie iets nieuws te vertellen. Niet dankzij, maar zelfs **ondanks** Maarten Luther is er een geestelijk klimaat ontstaan waarin later echt humanisme kon opbloeien.

Bilthoven, E. Westra, theol. cand.

HV treedt naar buiten

Je hoort wel eens dat het Verbond weinig naar buiten zou treden. Mijn eerste indruk als nieuw algemeen voorzitter is dat het HV juist veel naar buiten treedt landelijk, maar dat daar weinig van tot de leden doordringt. Daarom stel ik het op prijs mijn eerste ervaringen in het naar buiten treden via de Humanist aan U door te geven.

Allereerst zijn er de kontakten met de direkte omgeving van het Verbond. Zo heb ik enkele gesprekken gevoerd met het *Steunfonds Praktisch Humanisme*, waarin o.a. de wens naar voren kwam de fondsenwerving in de zogenaamde maartactie meer op elkaar af te stemmen en vooral op een bepaald thema te richten. Maart '78 zal dat thema het humanistisch vormingsonderwijs zijn, mede met het oog op de komende gemeenteraadsverkiezingen.

In een gesprek met het db van het *Humanistisch Thuisfront* is mij gebleken dat de achterstelling van buitenkerkelijken nog welig bloeit in de sector militaire tehuizen: een reden voor gecoördineerde benadering van kamerleden.

Met het *HIVOS*-bestuur heb ik een plezierig gesprek gehad over de noodzaak van onze activiteiten op het gebied van de ontwikkelingssamenwerking, ook in onze zendtijd en in de gemeenschappen.

Met verschillende vertegenwoordigers van de *Humanistische Stichting Huisvesting Bejaarden* zijn positieve gesprekken gevoerd over de humanistische geestelijke verzorging en het bouwen voor achtergestelde minderheidsgroepen in de samenleving.

Met hoofdbestuursleden van de *Vrije Gedachte* heb ik afspraken kunnen maken over vormen van samenwerking met de vrijdenkers zoals die al bestaan (bv in de HSHB) en zoals die zouden kunnen groeien (bv op wetenschappelijk gebied). Met de nieuwe voorzitter en de directeur

van *Humanitas* heb ik aangename en nuttige besprekingen gevoerd over bestaande (HSHB, HIVOS) en nieuwe samenwerking. Bij het laatste wordt bv gedacht aan wetenschappelijke projecten en het plaatselijke welzijnswerk. Verder overleg zal worden gevoerd tussen hun db en ons presidium aan de hand van een nota over raakvlakken en identiteit van ons werk.

Met de voorzitter van de *Vereniging voor Openbaar Onderwijs* heb ik van gedachten gewisseld over mogelijke vormen van samenwerking, plaatselijk actueel in verband met de komende gemeenteraadsverkiezingen. Ook met de nieuwe *Vereniging van Samenwerkingsscholen* werkt het HV samen, in ik bezocht om die reden de oprichtingsvergadering.

Vervolgens onderhoudt het Verbond vele kontakten met overheidsinstellingen. Zo hebben de directeur en ik regelmatig besprekingen op de ministeries van *Justitie*, *Defensie*, *CRM*, *Volksgesondheid* en *Binnenlandse Zaken*, vooral in verband met onze gesubsidieerde werksoorten maar ook om andere redenen zoals die zijn terug te vinden in het memorandum dat deze zomer in de Humanist stond afgedrukt.

Met dat zelfde memorandum in de hand heb ik samen met een aantal andere hoofdbestuursleden gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van de Tweede Kamerfrakties van de VVD en van D'66, en zullen wij nog gaan praten met die van de PvdA.

Mijn indruk is dat deze besprekingen zeer nuttig zijn. Als het gesprek met de PvdA-kamerleden heeft plaatsgehad, zal ik in de Humanist over deze politieke kontakten uitvoeriger informeren dan nu mogelijk is. Hetzelfde geldt voor besprekingen met politieke jongerenorganisaties als de JOVD en de FJG. In aansluiting op een gesprek met de voorzitter van het *Centrum voor*

Bertus Aafjes

Het duifje

Het duifje vliegt zo mooi en onbedorven
En met zijn borst naar voren door de lucht;
Ook ik heb zo door 't hemelruim gezworven,
Zo ruim van hart, zo diep van hemelzucht.

Er zijn er die mij in hun wrok verweten,
Dat ik te wulps was en te ver gegaan,
Dat ik, de dingen van de ziel vergeten,
Te veel bemind heb in dit aards bestaan.

Zij weten niet dat kuisheid slechts bestaat,
Wanneer men in elkander weggezongen,
De lippen bloeiende, de ogen dronken,
Voorgoed het alleruiterste begaat,
En dat de ziel niet weerkeert uit die vonken,
Want daarvoor is het dan te laat, te laat.

Levensovertuiging en Politiek is een humanist (De Leede) voorgedragen als bestuurslid van dat CLP.

Met de voorzitter van de *Federatie Nederlandse Vakbewegingen* zal binnenkort gesproken worden over de verhouding levensovertuiging-vakbeweging.

Naast deze politieke en maatschappelijke kontakten bestaan er ook vaste vertegenwoordigingen van het HV. Zo zijn wij vertegenwoordigd in *Amnesty International* (dhr. Komen), de *Nationale Commissie Ontwikkelingssamenwerking* (dhr. Van Hoeij), het *Landelijk Centrum Huwelijkscontacten* (o.a. dhr. Hensen), de *Landelijke Organisatie Vormingswerk Werkende Jongeren* (dhr. Blauw), de *Stichting Hulp bij Ongewenste Zwangerschap* (mevr. Kroes), de *NOS-programmaraden radio* (dhr. van Oostrum) en *televisie* (dhr. Polet), het *Nationaal Centrum Geestelijke Volksgezondheid* (dhr. Van Praag), de *Nationale Ziekenhuisraad* (o.a. dhr. Schonk), en de *Nederlandse Gezinsraad* (ikzelf). Vertegenwoordigingen worden nog nagestreefd in de *Nederlandse Vrouwenraad* en het *Nederlands Instituut voor Vredesvraagstukken*.

Samenvattend ben ik van mening dat het HV geen gebrek heeft aan maatschappelijk engagement, temeer niet als men bedenkt dat ook plaatselijk vaak vertegenwoordigingen en samenwerkingsvormen bestaan. Wel zou aan dat engagement meer bekendheid kunnen worden gegeven, en ik hoop daar mijn steentje aan te kunnen bijdragen.

Rob Tielman

OPROEP

Voor onze blinde respectievelijk slechtziende leden heeft een onzer leden geruime tijd „Humanist” op de band ingesproken. Helaas moest hij deze hooggewaardeerde activiteiten stoppen.

Door middel van deze oproep willen wij de lezers dringend verzoeken in hun familie – respectievelijk vriendenkring na te gaan of er blinde respectievelijk slechtziende leden van het verbond zijn, die „Humanist” gaarne (weer) op de band beschikbaar zouden willen hebben.

„Het Gesproken weekblad” te Grave heeft zich namelijk in beginsel bereid verklaard een en ander voor ons te verzorgen.

Om de prijs zo laag mogelijk te houden, is het echter wel noodzaak dat men de beschikking krijgt over enkele zogenaamde inlezers(essen).

Onze tweede vraag is dus: wie van u met een gearticuleerde stem is bereid „Humanist” tweemaal per maand op de band in te lezen?

Bij voldoende belangstelling zowel voor het eerste als voor het tweede kan dan Humanist-op-de-band worden verwezenlijkt.

Zolang C.R.M. geen subsidie geeft, zal Grave band-abonnees rond f 50,- per jaar aan kosten in rekening moeten brengen.

Reakties kunt u sturen aan de directeur van het Humanistisch Verbond, Postbus 114, Utrecht.